

, . 11, . 1516174

930.2:003.074(497.11)"1450"
091=163.41"1450"

Александар Крстић*

**ПОВЕЉА ДЕСПОТА ЂУРЂА БРАНКОВИЋА О ДАВАЊУ У
ЗАЛОГ ПОСЕДА У УГАРСКОЈ ЈОВАНУ ХУЊАДИЈУ****

, 1450, 10.

Сажетак:

, , -
:
, (), , -
, 155.000 , , -
, 6.700 , -
.

Кључне речи:

, , , , , ,

1444.

, -
(144361444)

1448. ,

.
, -

* : albited@gmail.com

**

: Средњовековне српске земље (XIII–
XV век): политички, привредни, друштвени и правни процеси (. . 177029).

као накнада за помоћ у рату 1443–1444. године. Пошто се ослободио из затвора у Смедереву, Хуњади је започео оштар сукоб са деспотом око поседа у Угарској. Покушај споразума о окончању сукоба између деспота Ђурђа и губернатора Угарске Јована Хуњадија прецизиран је двома повељама, које су предмет овог прилога, издатим у Смедереву од стране палатина Ладислава Горјанског 9. маја и деспота Ђурђа са породицом 10. маја 1450. године. Овај договор је пропао, јер је папа ослободио Хуњадија обавеза преузетих према деспоту 1448. године, па је угарски сабор у јуну 1450. године осудио деспота Ђурђа на конфискацију свих поседа. Наредне, 1451. године, склопљен је Смедеревски уговор који је регулисао односе деспотове и Хуњадијеве породице, према коме су деспотова имања дата у залог остала у Хуњадијевим рукама.

Литература: *ИСН* II, 263–267, 327–328 (М. Спремић, С. Ћирковић); М. Спремић, *Деспот Ђурађ Бранковић и његово доба*, Београд 1994, 342–351; Ђ. Бубало, *Поседи српских деспота у одбрамбеним плановима Краљевине Угарске 1458. и 1459. године*, Пад Српске деспотовине 1459. године, зборник радова, ур. М. Спремић, Београд 2011, 232–233; А. Крстић, *Документи о угарским поседима деспота Ђурђа датим у залог Јовану Хуњадију 1444. године*, Мешовита грађа 32 (2011) 125–156.

Опис исправе

Повеље палатина Ладислава Горјанског од 9. и деспота Ђурђа од 10. маја 1450. године нису сачуване у оригиналу већ у преписима са почетка XVI века. Њих је на захтев Беатрисе Франкопан, удовице Хуњадијевог унука Јована Корвина, 16. новембра 1506. године у Будиму сачинила канцеларија угарског дворског судије Петра од Сентђурђа и Базина.¹ Обе повеље дворског судије, које потичу из породичног архива Хуњадија, чувају се у Мађарском државном архиву у Будимпешти (Magyar Országos Levéltár), у серији Diplomataikai levéltár. Повеља са деспотовом исправом у трансумпту похрањена је под сигнатуром DL 37609 (стара сигнатура: Q 234/191), а она са преписом палатинове повеље под сигнатуром DL 37608 (стара сигнатура: Q 234/192). Опис деспотове повеље дајемо на основу фотографија начињених у Мађарском државном архиву. Повеља је правоугаоног облика, написана на пергаменту, дужине 345 мм (од чега је плика 72 мм), ширине 612 мм, овере-

¹ Околности настанка преписа детаљно су разматране у раду: А. Крстић, *Документи*, 125–156.

Повеља деспота Ђурђа о давању у залог поседа Јовану Хуњадију

на висећим печатом дворског судије Петра од Сенђурђа и Базина. Делимично оштећени печат од црвеног воска у чашици, пречника 89 мм, виси на врпци упреденој од црвеног, зеленог и белог свиленог конца, провученој кроз два прореза на пергаменту. На печату се налази грб грофа Петра од Сенђурђа и Базина,² око кога је оштећени натпис: [S(IGILLUM) COMITIS PETRI DE S(ANCTO)] GEORGIO R(=&?) DE BOZII(N) IUD(ICIS C(U)RIE REGIE P(?).³ Повеља је била пресавијена једном по дужини (не рачунајући плику) и три пута по ширини. На месту преклопа по ширини и дужини, у средњем делу повеље, постоји мање оштећење пергаментa ромбоидног облика, дужине 22, а ширине 17 мм, које захвата неколико речи у пет редова текста. Оштећени део текста могуће је у потпуности реконструисати поређењем са текстом преписа повеље палатина Горјанског.⁴ Текст повеље исписан је релативно читком хуманистичком са великим бројем скраћеница у 32 реда, црним мастилом које је делимично избледело. Постоје горња, десна и лева маргина, али је писар доследно поштовао само леву маргину. Први ред повеље, са делом интитулације, исписан је великим украшеним готичким словима. Прве речи трансумпта (Nos Georgius) и прве речи диспозиције након трансумпта (Quibus exhibitis) исписане су већим словима у односу на остали текст. У десном доњем углу повеље налази се запис: Lecta cum tenore per magistrum Werbeczy. На полеђини документа постоји савремена забелешка са кратким регестом исправе, и печат Мађарског државног архива са садашњом сигнатуром. Испод печата налази се оловком, новијим рукописом забележен датум: 17. nov. 1506.

За разлику од палатинове повеље, која је објављена [само трансумпт, без уводних и завршних формула исправе дворског судије Петра од Сенђурђа и Базина из 1506. године: L. Thallóczy – A. Áldásy, *Magyarország melléktartományainak oklevéltára II, A Magyarország és Szerbia közti összeköttetések oklevéltára 1198–1526 (=Oklevéltár)*, Budapest 1907, 159–162], деспотова повеља до сада није публикована. Пошто су деспотова и палатинова повеља у највећем делу идентичне, у напоменама уз текст Ђурђеове повеље указује се на разлике у исправи Горјанског, проистекле из различитог положаја ауктора у односу на правну радњу.

² За опис грба видети: А. Крстић, *Документи*, 131, нап. 20, са одговарајућом литературом.

³ Исти печат на DL 37608 је неоштећен.

⁴ DL 37608. Ова исправа, димензија 376 x 575 мм, исписана у 39 редова, по свом изгледу сасвим наликује оној са трансумптом деспотова повеље, будући да је исти писар у исто време саставио оба акта.

Текст исправе

Nos, comes Petrus comes de Sancto Georgio et de Boziin, iudex curie serenissimi [2] principis domini Wladislai Dei gratia regis Hungarie et Bohemie etc. ac waywoda Transsilvanus memorie commendamus, tenore presencium, significantes quibus expedit universis, quod nobis in presentibus octavis festi beati Michaelis archangeli, unacum nonnullis [3] dominis prelatiis, baronibus magistrisque prothonotariis et predicti regni nobilibus sedis, scilicet judicarie, prefati domini nostri regis juratis coassessoribus, hic Bude penes prefatum dominum nostrum regem constitutis et existentis, Johannis de Bathor pro illustri domina Beatrice de [4] Frangapanibus, illustris condam domini Johannis Corvini, Liphovie ducis ac regnorum Dalmacie, Croacie et Sclavonie bani etc. relicta, cum procuratoriis literis nostris, iuxta continenciam literarum nostrarum citatoriarum, ipsam citacionem in festo beati Martini, episcopi et confessoris, proxime preterito [5] hic Bude predicta coram nobis facie ad faciem factam in se denotancium contra nobilem Nicolaum de Kerezthwr proposuit eo modo, quomodo quedam litere illustris condam domini Georgii dezpoti Raschie fassionalis in pignoraticie in pargameno privilegialiter confecte, factum castrum Mwnkach [6] vocati in comitatu de Bereg, item opidorum Rivulidominarum, Zathmar et Nemethy in Zathmariensi, ac Debreczen nuncupatorum in Byhoriensi comitatibus existentis, et habitatorum necnon pertinenciarum ipsorum tangentes et concernentes, ipsam dominam Beatricem ducissam in certa sui parte concernentes apud prefatum [7] Nicolaum Kerezthwry haberentur. Quas ipsa ab eodem Nicolao Kerezthwry pro jurium suorum sustentacione in specie rehabere vellet jure admittente. Quo audito prefatus Nicolaus Kerezthwry, in nostram exurgendo presenciam respondit ex adverso, quod hoc bene verum foret ut prescripte [8] litere apud ipsum haberentur. Non tamen ipse easdem in specie eoque eodem litere per reverendissimum dominum Georgium episcopum [Ecclesie] Quinqueecclesiensis cancellarum regni etc. manibus suis ad conservandum dare fuissent et assignate, sed bene paria earundem in transumpto [9] literarum nostrarum eidem domine Beatrice dare promptus esset et paratus. Et mox ibidem his dictis idem Nicolaus Kerezthwry dictas literas nobis presentavit hunc tenorem continentes: Nos, Georgius, Dei gracia despotus Rascie et Albanie dominus, item Erina contoralis, necnon [10] Gregorius, Stephanus et Lazarus, similiter despotus Rascie, filii eiusdem domini Georgii despoti, significamus tenore presencium quibus [expedit]t universis, quod cum magnificus dominus Johannes de Hwnyad, regni Hungarie gubernator a certis retroactis temporibus usque in presentem diem [11] certas pos-

sessiones et bona nostra infrascripta, videlicet castrum Mwnkach vocatum in comitatu de Beregh habitum cum omnibus [sui]s pertinenciis, item opida Rivulidominarum, necnon Zathmar et Nemethy in Zathmariensi, ac Debreczen nuncupata in Bihoriensi comitatibus situata, [12] simulcum urburis in pertinenciis dicti opidi Rivulidominarum existentibus necnon omnibus et singulis ipsorum utilitatibus et pertinenciis quibuslibet, scilicet possessiones Bezermen et Dada vocatas in comitatu de Zabowch habitas, similiter cum omnibus earum utilitatibus et pertinenciis [13] quovis nominis vocabulo vocitatis, ratione certorum debitorum per nos apud eundem contractorum ac inscripcionum exinde factarum tenuerit, possederit et conservaverit, sicuti tenet, possidet et conservat eciam de presenti, tandem exnunc certis dominis, prelatiis et baronibus regni Hungarie inter partes [14] mediante facta utrimque omnimoda compositione et sufficienti posita ratione, eidem domino Johanni gubernatori ultra et preter ea omnia, que de proventibus dictorum castri, opidorum, possessionum, urburarum et aliorum bonorum nostrorum serie eciam a nobis hactenus quomodolibet [15] percepit, adhuc in centum milibus et quinquaginta quinque milibus florenis auri boni et justis ponderis debitorie remansimus obligati. Unde nos volentes ipsum dominum Johannem gubernatorem ac egregios Ladislaum et Mathiam filios eiusdem de rehibicione prescriptorum centum [16] milium et quinquaginta quinque milium florenorum auri certos reddere et securos, prescriptum castrum nostrum Mwnkach ac opida Rivulidominarum, Zathmar, Nemethy et Debreczen, necnon possessiones Bezermen et Dada appellatas simulcum urburis predictis, necnon villis, prediis et [17] aliis bonis ad eadem et ipsas pertinencibus, item proventibus, collectis, daciis, contribucionibus et censibus aliisque eorundem et ipsarum utilitatibus et pertinenciis quibuslibet quovis nominis vocabulo vocitatis, annotatis domino Johanni gubernatori, Ladislaoque et Mathie filiis suis pro prefatis [18] centum milibus et quinquaginta quinque milibus florenis auri iuxta regni consuetudinem pignori duximus obliganda seu inscribendas, ymmo obligamus et inscribimus talimodo, quod antefatus dominus Johannes gubernator et filii sui predicti, annotata bona infra tempus [19] redempcionis eorundem titulo huiusmodi pignoris conservando singulis annis de proventibus ipsorum pro quolibet anno sex milia et septingentos florenos in sortem sumpme pretacte centum milium et quinquaginta quinque milium florenorum auri computare atque pro solutis assummere [20] et recipere debebunt et tenebuntur. Si autem tempore inter medio quousque pretacta summa centum milium et quinquaginta quinque milium florenorum auri de talismodi pecunia, quam singulis annis de memoratis bonis nostris percepturi sunt, completeretur ipsa bona nostra redimere voluerimus, [21] aut he-

redes nostri voluerint, extunc iidem dominus Johannes gubernator ac Ladislaus et Mathias filii sui totallem illam summam pecunie, quam de bonis nostris predictis modo quo supra exegisse comperti fuerint pro solutis computare et defalcare et supra hec recepta a nobis residuitate [22] huiusmodi pecunie usque perfectam complecionem prenotatorum centum milium et quinquaginta quinque milium florenorum auri memorata bona nostra simulcum omnibus utilitatibus et pertinenciis ipsorum nobis, aut heredibus nostris, remittere debeant et teneantur. Volumus eciam ut dum ex [23] summa florenorum superius specificata partem aliquam, videlicet quinque milia aut decem vel plura aut pauciora in sortem florenorum summe prefate dare possemus, extunc prescriptus dominus gubernator et filii sui prescripti semper talem partem florenorum recipere et in racione ipsius summe [24] centum milium ac quinquaginta quinque milium florenorum auri computare, nobisque superinde semper literas suas quittanceales dare teneantur et fuit obligatus, hoc eciam declarato, quod si interim donec prelibata summa centum milium et quinquaginta quinque milium florenorum auri de memorata [25] summa florenorum auri de singulis annis ut prefertur de pretactis bonis exigi debebit realiter compleri potuit, ipsa bona nostra a manibus memoratorum dominorum Johannis gubernatoris ac Ladislai et Mathie filiorum suorum redimere non possemus aut nollemus vel non curaremus, [26] extunc nichilominus dum et quandorumque idem dominus gubernator et filii sui predicti summam centum milium et quinquaginta quinque milium florenorum auri de memoratis bonis nostris modo quo supra, videlicet quolibet anno sex milia et septingentos florenos auri exigendo et ad [27] racionem predictam computando plene perceperint et exegerint, ipsa bona nostra absque aliqua ulteriori solucione nobis aut heredibus nostris remittere debeant et existant obligati, assumpsimus autem et serie presencium assumimus nostro ac heredum et successorum nostrorum nominibus prefatos [28] dominum Johannem gubernatorem ac Ladislaum et Mathiam filios suos eorumque heredes in pacifico dominio dictorum bonorum infra tempus redemptionis eorundem sew complecionis summe principalis prenotate contra quosvis impeditores, causidicos et actores tenere, conservare et [29] expedire propriis nostris ac eorundem heredum et successorum nostrorum laboribus et expensis harum nostrarum vigore et testimonio literarum mediante. Datum in Zenderew, die domenico proximo post festum beati Johannis ante portam latinam, anno Domini millesimo quadringentesimo quinquagesimo. [30] Quibus exhibitis et presentatis, quia eedem litere factum ut premittitur dictorum castri Mwnkach item opidorum Rivulidominarum, Zathmar et Nemethy in Zathmariensi, ac Debreczen necnon pertinenciarum ipsorum tangentes et

concernentes, prefatam dominam Beatricem in certa sui parte concernentes |31| agnoscebantur. Ideo nos tenores earundem literarum de verbo ad verbum, sine diminucione et augmento aliquali, transscribi et transsummi presentibus que literis nostris privilegialibus inseri facientes, eidem domine Beatrici juris sui ad cautelam duximus concedendas communi justicia suadente. Datum |32| Bude, predicta sexto die festi beati Martini episcopi et confessoris, termini scilicet prenotati. Anno Domini milesimo quinigesimo sexto.

Lecta cum tenore per magistrum Werbeczy

На полеђини: Transsumptus ex iudicio super impignoratiis Georgii despoti etc. ad castrum Mwnkach et oppida Rivulidominarum, Zathmar, Nemethy ac Debreczen etc. pro domina Beatrice. Anno 1506. Registrata 22.

Варијанте повеље палатина Ладислава Горјанског:

L 9/10 Nos Ladislaus de Gara, regni Hungarie palatinus et iudex Cumanorum || L 10 *post* universis *add* quod illustris dominus Georgius, despotus Rascie et Albanie dominus, item domina Erina contoralis, necnon Gregorius, Stephanus et Lazarus, filii sui coram nobis personaliter constituti oraculo vivevocis sue sponte confessi sunt in huncmodum || L 11 possessiones ipsorum et bona infrascripta || L 13 nos : ipsos || *post* eundem *add* dominum Johannem gubernatorem || tenet, possidet et conservat : teneret, possideret et conservaret || L 14 nostrorum : eorundem || a nobis : ab ipsis domino Georgio despoto, domina Erina ac Gregorio, Stephano et Lazaro || L 15 percepisset || remansissent || nos : ipsi dominus Georgius despotus, domina Erina ac Gregorius, Stephanus et Lazarus || L 16 nostrum : ipsorum || L 18 duxissent || obligamus et inscribimus : obligarunt et inscripserunt coram nobis || L 19 *post* florenos *add* auri || L 20 deberent et tenerentur || nostris : dictorum domini Georgii dezpothy, domine Erine ac Gregorii, Stephani et Lazari || sunt : essent || L 20/21 redimere...voluerint : compleretur iidem dominus Georgius despotus, domina Erina scilicet Gregorius, Stephanus et Lazarus vel eorum heredes vellent redimere || L 21 nostris *om* || a nobis : ab ipsis domino Georgio despoto, domina Erina, Gregorio, Stephano et Lazaro || L 22 nostra *om* || nobis...teneantur : eisdem domino Georgio despoto, domine Erine ac Gregorio, Stephano et Lazaro aut eorum heredibus remittere deberent et tenerentur || voluerint || L 23 *post* florenorum *add* auri || dare possemus : dicti dominus despotus ac domina Erina, necnon Gregorius, Stephanus et Lazarus dare possent || prescriptus dominus : prefatus dominus Johannes || prescripti : pretacti || L 24 nobisque : sepefatisque domino Georgio despoto, domine Erine, Gregorio, Stephano et Lazaro || tenerentur et esset || L 25 de¹ : que || potuit : posset || nostra : prenarrati dominus Georgius despotus, domina Erina, Gregorius, Stephanus et Lazarus ipsa bona || non possent aut nollent vel non curarent || L 26 quandorumque : quamcumque || nostris *om* || L 27 predictam : pretacta(m) || perciperent et exigerent || nostra *om* || nobis aut heredibus nostris : pretitulatis domino Georgio despoto, domine Erine ac Gregorio, Stephano et Lazaro vel eorum heredibus || debeant et existant : deberent et essent || assumimus...nostrorum : obligati assumentes iidem Georgius despotus, domina Erina, ac Gregorius, Stephanus et Lazarus suo ac heredum et successorum suorum || L 28 quosvis : quoslibet || L 29 nostris : suis || nostrorum : suorum || harum...mediate : harum nostrarum literarum, quibus sigillum nostrum appensum est, vigore et testimonio mediante || in castro

међутим, у међувремену наведена сума од стопедесет и пет хиљада златних флорена буде исплаћена од таквог новца, који ће сваке године добијати са поменутих наших имања, и ми будемо желели да повратимо та наша добра, или то наши наследници буду желели, онда су они, господин губернатор Јован и његови синови Ладислав и Матија дужни и обавезни да читаву ону суму новца коју су са наших поменутих имања добили на претходно утврђени начин урачунају у исплату дуга и да, када поврх тога од нас приме остатак таквог новца све до последњег од горе поменутих стопедесет и пет хиљада златних флорена, врате поменута наша добра заједно са свим њиховим приходима и припадностима нама, или нашим наследницима. Желимо такође да наведени господин губернатор и његови наведени синови, ако смо ми у прилици да од горе назначеног износа флорена, пет хиљада или десет хиљада, било више било мање, дамо како би се вратила поменута сума, увек такав део флорена приме и урачунају у износ оне суме од стопедесет и пет хиљада златних флорена, и да су дужни, што су се обавезали, да нам увек за то дају своје разрешнице. Такође се изјављује, да у међувремену, док се заиста не буде извршило дужно плаћање напред наведеног износа од стопедесет и пет хиљада златних флорена назначеном годишњом сумом златних флорена (која се добија) са поменутих добара, као што је горе изнето, она наша добра из руку споменутог господина губернатора Јована и његових синова Ладислава и Матије не можемо, не желимо и нећемо настојати да повратимо. Међутим, чим поменути господин губернатор и његови речени синови наплате износ од стопедесет и пет хиљада златних флорена са поменутих наших добара на горе назначени начин, то јест збрајајући сваке године шест хиљада и седамсто златних флорена до наведене своте, и то у целини добију и наплате, дужни су и обавезни да она наша добра врате без било каквог даљег плаћања нашег, или наших наследника. Међутим, обавезали смо се, и обавезујемо се овом исправом, нашом и наших напред именованих потомака и наследника, да господина губернатора Јована и његове синове Ладислава и Матију и њихове потомке у мирном газдовању реченим поседима до времена њиховог откупљивања, односно сакупљања првобитне наведене суме, сопственим трудом и о сопственом трошку, нашим личним и наших потомака и наследника, подржимо, чувамо и бранимо од било којих нападача, заступника и тужилаца, снагом и посредством овог нашег писменог сведочанства. Дано у Смедереву, у недељу после празника Светог Јована пред Латинским вратима, лета Господњег хиљаду четиристо педесетог.

латинске акте српских деспота упућиване у Угарску.⁶ Поред Ђурђа, и његов најмлађи син Лазар насловљен је као деспот, будући да је ову титулу добио 1446. године. Лазар се у истовременој повељи палатина Ладислава Горјанског помиње без икакве титуле.⁷ После опште инскрипције, у експозицији се набрајају деспотови угарски поседи који су више година, заправо од 1444, због дуга били у залогу код губернатора Јована Хуњадија: град Мункач, вароши Ривули Доминарум (Нађбања), Сатмар, Немети и Дебрецин, те поседи Бесермењ и Дада, са припадајућим властелинствима. Напомиње се да је до споразума и поравнања дошло посредовањем угарских прелата и барона. У диспозицији се наводи да ће речени деспотови угарски поседи остати у рукама губернатора и његових синова, док деспот са породицом не исплати дуг од 155.000 дуката. Прецизиран је начин отплате дуга, од годишњих прихода ових властелинстава процењених на 6.700 дуката. Деспот и његова породица могу и из других средстава отплаћивати дуг, исплатама од 5.000 до 10.000 дуката, или већих, односно мањих сума. Деспот и његови наследници неће тражити да им се поседи врате док дуг на описани начин не буде исплаћен у целини, али су Хуњадији дужни да након исплате дуга врате поменута властелинства деспотској породици (до чега, иначе, није дошло). Деспот и његови наследници обавезују се повељом да ће у међувремену, до исплате дуга, омогућити губернатору и његовим синовима мирно уживање заложених поседа. За разлику од повеље палатина Горјанског, где се у короборацији каже да деспот и његови наследници преузимају наведене обавезе путем ове исправе, оверене палатиновим висећим печатом, у деспотовој повељи нема помена о печатењу. Повеља не садржи потпис, што је у складу са угарском дипломатичком праксом. Датовање је такође извршено према угарској дипломатичкој формули: наведено је место издавања исправе (Смедерево), недељни дан после најближег празника и година од рођења Христа. Овакав датум био је уобичајен у латинским исправама деспотске канцеларије проистеклим из политичких и правно-пословних односа са Угарском.⁸

⁶ L. Thallóczy – A. Áldásy, *Oklevéltár*, 82, 95, 97, 142, 147, 149–151, 158, 159, 164, 165, 171; А. Веселиновић, *Држава српских деспота*, Београд 2006, 69–70; М. Спремић, *Деспот Ђурђ*, 135, 141.

⁷ DL 37608; L. Thallóczy – A. Áldásy, *Oklevéltár*, 159–162.

⁸ Уп. L. Thallóczy – A. Áldásy, *Oklevéltár*, 59, 61–64, 83, 96, 143, 159, 164–166, 206.

Просопографски подаци

Личности деспота **Ђурђа Вуковића (Бранковића)**, његове супруге деспотице **Јерине** и сина **Гргура** није потребно посебно коментарисати. У претходним свескама *Старог српског архива* већ су објашњене личности: **Стефан** и **Лазар Бранковић**, према *Прегледу*, ССА 10 (2011) XXXV–LXVIII.

Petrus, comes de Sancto Georgio et de Boziin (Петар, гроф од Сентђурђа и Базина), 1 (ред у изворнику) – рођен пре 1469. године, син Ђорђа, магистра пехарника, био је од 1499. године ердељски војвода и секељски жупан, а на положају краљевог дворског судије налазио се од 1504. до 1516. године. Заједно са Јованом Корвином ратовао је против Турака 1502. године. Био је учесник сабора 1505. године, који је забранио долазак странаца на угарски престо. Потом се налазио у угарској делегацији која је у Бечу 1506. године постигла споразум са царем Максимилијаном о признавању права Хабзбурга на угарску круну у случају изумирања Јагелонске династије. Пошто је као дворски судија судио у многим парницама, сачуван је већи број његових исправа. Умро је 1517. године.

Литература: I. Nagy, *Magyarország családai* X, Budapest 1857, 621, s. v. *Szent-Györgyi család (Bazini gróf †)*; M. Wertner, *Die Grafen von St. Georgen und Bösing*, Jahrbuch der Heraldischen Gesellschaft „Adler“, Neue Folge 1 (Wien 1891) 245–247; P. Engel, *Középkori magyar genealógia (=Genealógia)*, tab. *Hontpázmány nem 9. Szentgyörgyi-ág 3. Szentgyörgyi és Bazini*.

Wladislaus, rex Hungariae et Bohemiae (Владислав II Јагелонац, краљ Угарске и Чешке), 2 – син пољског краља Казимира IV, на чешки престо ступио је 1471. године, а за угарског краља изабран је након смрти краља Матије Корвина 1490. године. Његова владавина обележена је слабљењем централне власти, успоном магната, финансијском кризом, опадањем војне моћи и сељачким устанком (1514). Умро је 1516. године, а наследио га је син Лајош II (1516–1526).

Литература: P. Engel, *The Realm of St Stephen. A History of Medieval Hungary 895-1526*, London–New York 2005, 345–347; П. Рокаи, З. Ђере, Т. Пал, А. Касаш, *Историја Мађара*, Београд 2002 (=Историја Мађара), 175–178; *ИСН* II, 448–454, 458–461, 464 (С. Ђирковић).

Johannes de Bathor (Јован Батори), 3 – није сигурно која је личност овде у питању. Породица Батори била је једна од најважнијих аристократских породица у Угарској у позном средњем веку. Јован Ба-

тори, син магистра Стефана, који се у изворима помиње између 1445–1498. године, имао је из брака са Софијом Банфи петоро деце, од којих је настарији био син Јован. Он се помиње између 1489–1522, па би можда могао бити идентичан са овим изаслаником Беатрисе Франкопан.

Литература: P. Engel, *Genealógia*, tab. *Bátori (somlyói, folyt)*.

Beatrica de Frangapanibus, ducissa (Беатриса Франкопан, херцегинја), 3, 4, 6, 9, 30, 31 – кћи Лујзе Арагонске и кнеза Бернардина Франкопана, хрватског великаша који је подржавао Јована Корвина у настојању да се домогне угарског престола након смрти краља Матије. Рођена око 1482. године, за Јована Корвина удала се 1496. године, а после његове (1504) и смрти њиховог сина Кристофа (1505) преудала се 1509. године за маркгрофа Ђорђа Бранденбуршког. Умрла је пре марта 1510. године.

Литература: V. Klaić, *Poviest Hrvata IV*, Zagreb 1980³, 251, 255, 266, 277–280; *Hrvatski biografski leksikon (=HBL) 4 (E–Gm)*, Zagreb 1998, 399, s. v. *Frankapan Beatrica* (P. Strčić); P. Engel, *The Realm*, 365; idem, *Genealógia*, tab: *Frangepán 2. Cetini és Modrusi ág; Hunyadi (Corvin)*.

Johannes Corvinus, Liphovie dux ac Regnorum Dalmacie, Croacie et Sclavonie banus (Јован/Иваниш Корвин, липтовски херцег и бан Краљевстава Далмације, Хрватске и Славоније), 4 – Ванбрачни син краља Матије Корвина и унук Јована Хуњадија, рођен је 1473. године. Назначен од свог оца за наследника престола и обдарен бројним титулама и поседима, био је крајем XV века највећи поседник у Угарској. Године 1482. добио је титулу херцега Липтова. Иако је после очеве смрти 1490. године као незаконити син остао без круне, нови краљ Владислав II потврдио је његова огромна имања, и именовао га за херцега Славоније (1490–1493). Корвин је 1495. године постао бан Хрватске, Славоније и Далмације, а 1498. године именован је за доживотног бана. На том положају био је заокупљен борбама са Турцима. Јован Корвин је умро 12. октобра 1504. године.

Литература: G. Schönherr, *Hunyadi Corvin János (1473–1504)*, Budapest 1894; *ИСН II*, 447–449 (С. Ћирковић); P. Engel, *The Realm*, 317, 333, 338, 345–346; *Историја Мађара*, 173–175; *HBL 6 (I–Kel)*, Zagreb 2005, 135–137, s. v. *Ivaniš Korvin* (B. Grgin).

Nicolaus de Kerezthwr (Никола од Крстура/Керестури), 5, 7, 9 – за сада непозната личност. У Угарској је у средњем веку и касније било више породица са племићким предикатом „од Крстура“. Био је изгледа фамилијар канцелара Ђорђа Сатмарија, који му је дао на чување више Хуњадијевих повеља. Није познато како су оне доспеле код канцелара.

У борбама око престола након смрти краља Матије, палатин Стефан Батори и војсковођа Павле Кињижи победили су 4. јула 1490. године код Шарвиза Јована Корвина и његове присталице. Корвин се осам година касније жалио како је том приликом потпуно опљачкан, и да су све његове повеље дошле у туђе руке.

Литература: F. Šišić, *Rukovet spomenika o hercegu Ivanišu Korvinu i o borbama Hrvata s Turcima (1473–1496)* II, *Starine JAZU* 38 (1937) 111; *ИСН* II, 449, нап. 12 (С. Ћирковић); I. Nagy, *Magyarország családai* VI, 222–223; P. Engel, *Magyarország világi archontológiája 1301–1457 (=Archontológia)* II, Budapest 1996, 128; idem, *Genealógia*, tab. *Keresztúri (Bács m.)*.

Georgius episcopus Quinqueecclesiensis, cancellarius (Ђорђе Сатмари, печујски бискуп и канцелар), 8 – рођен 1457. године у грађанској породици из Кошица, прелат и државник, једна од најутицајнијих личности Јагелонског периода. Краљев секретар (1494–1498), веспремски (1499–1501) и варадински бискуп (1501–1505), тајни канцелар од 1503, за печујског бискупа и канцелара постављен је децембра 1505. године. На тим функцијама остао је скоро пуних 17 година. Острогонски надбискуп постао је 1522. године. Умро је 1524. године.

Литература: P. Tóth-Szabó, *Szatmári György primás (1457–1524)*, Budapest 1906; P. Engel, *The Realm*, 353, 364–366.

Johannes de Hwnyad, regni Hungarie gubernator (Јован Хуњади, губернатор Угарског краљевства), 10, 14, 15, 17, 18, 21, 25, 28 – рођен око 1407. године у племићкој породици влашког порекла, још као млад истакао се у борбама са Турцима. Због тога му је поверена одбрана јужне границе Угарске: био је северински бан (1439–1446), секељски и тамишки жупан (1441–1456) и капетан Београда (1441–1446). Један од главних заповедника угарске војске у „Дугој војни“ (1443–1444), преживео је катастрофални пораз код Варне (1444), и након тога постао најутицајнија личност у Угарској. За губернатора Краљевства Хуњади је изабран 1446. године, због малолетства краља Ладислава V (1444–1458). Доживео је тежак пораз од Османлија на Косо-ву пољу 1448. године. На положају губернатора Хуњади је био до 1452, а следеће године постао је генерални капетан. Умро је од куге у Земуну после успешне одбране Београда од Турака 1456. године.

Литература: P. Engel, *Archontológia* II, 103; idem, *The Realm*, 278–297; J. Калић-Мијушковић, *Београд у средњем веку*, Београд 1967, 115, passim; *ИСН* II, 254–257, passim (М. Спремић, С. Ћирковић); М. Спремић, *Деспот Ђурађ*, 208, passim; *Историја Мађара*, 154–158; *HBL* 5,

764–766, s. v. *Hunyadi Ivan* (S. Andrić); *Extincta est lucerna orbis: John Hunyadi and his Time*, ed. A. Dumitran, L. Mádly, A. Simon, Cluj–Napoca 2009; Ђ. Бубало, *Поседи*, 230–235; А. Крстић, *Документи*, 128–130.

Ladislav de Hwnyad (Ладислав, син Јована Хуњадија), 15, 17, 18, 21, 25, 28 – старији Хуњадијев син, рођен 1433. године, био је у јуну 1448. године верен за унуку деспота Ђурђа, Јелисавету Цељску. Заменио је оца као талац у Смедереву исте године, а веридба је у наставку сукоба раскинута – у овде објављеној деспотовој повељи она се не помиње ни на који начин, а новим мировном споразумом између две породице, склопљеним 7. августа 1451. године у Смедереву, уговорена је веридба млађег Хуњадијевог сина Матије са Јелисаветом. Након смрти оца и убиства Урлиха Цељског у Београду 1456. године, Ладислав Хуњади је кратко био најмоћнија личност у Угарској, али га је краљ Ладислав V, ослободивши се његове контроле, убрзо осудио на смрт и погубио 16. марта 1457. године. У осуди је учествовао и деспот Лазар Бранковић.

Литература: P. Engel, *Archontológia* II, 104; idem, *The Realm*, 290, 296–297; J. Калић-Мијушковић, *Београд*, 173–179; *ИСН* II, 265, 304, 328 (М. Спремић, С. Ћирковић); М. Спремић, *Деспот Ђурађ*, 336, passim; П. Рокаи, *Прилог биографији деспота Лазара Бранковића*, ИЧ 56 (2008) 183–190.

Mathias de Hwnyad (Матија Корвин, син Јована Хуњадија), 15, 17, 18, 21, 25, 28 – млађи Хуњадијев син, рођен 1443. године, потоњи краљ Угарске (1458–1490). Био је 1451. године верен за Ђурђеву унуку Јелисавету Цељску. Девојчица је послата Јовану Хуњадију пре краја 1453. године, али је умрла већ 1455. године. Након доласка на престо преговарао је са наследницама деспота Лазара о предаји Смедерева у замену за поседе у Угарској, укључујући и оне које су Хуњадији држали од 1444. године (Мункач, Берегсас, Нађбања, Сатмар, Немети, Дебрецин, Бесермењ, Дада), али је после пада Смедерева 1459. године одузео све поседе Бранковићима.

Литература: V. Klaić, *Povijest Hrvata* III, Zagreb 1972, 313, passim; J. Калић-Мијушковић, *Београд*, 122, passim; *ИСН* II, 290, passim (М. Спремић, С. Ћирковић); М. Спремић, *Деспот Ђурађ*, 350, passim; A. Kubinyi, *Matthias Corvinus*, Herne 1999; P. Engel, *The Realm*, 292, 298–322; *Историја Мађара*, 159–175; Ђ. Бубало, *Поседи*, 234–242.

Magister Werbeczy (Стефан Вербеци, протонотар), 33 – мађарски правник и државник, припадник нижег племства из Угочке жупаније, изградио је успешну каријеру за владавине Владислава II. Протонотар

Повеља деспота Ђурђа о давању у залог поседа Јовану Хуњадију

дворског судије од 1502. године, саставио је 1514. године збирку угарског обичајног права „Трипартит“, а 1516. године постао је персонал, судија највишег суда у Угарској. Идеолог нижег племства, био је палатин 1525–1526. године, а потом канцелар краља Јована Запоље (1526–1540). Османлије су га пред смрт, након уласка у Будим 1541. године, именовале за судију Мађара.

Литература: К. Кадлец, *Стефана Вербеџија Трипартитум*, Београд 1909; L. Blazovich, *Das Tripartitum und seine Quellen*, Зборник радова Правног факултета у Новом Саду 44/2 (2010) 399–417; А. Ивић, *Историја Срба у Војводини од најстаријих времена до оснивања Потиско–поморишке границе (1703)*, Нови Сад 1929, 59, 66, 113, 122; Р. Engel, *The Realm*, 343, *passim*; *Историја Мађара*, 68, *passim*.

Топографски подаци

Lipthovia (Липтов), 4 – жупанија у данашњој Словачкој, у горњем току реке Вах, између Ниских и Високих Татри.

Литература: Р. Engel, *Archontológia* I, 150; *idem*, *The Realm*, 113, *passim*.

Mwnkach (Мункач), 5, 11, 16, 30 – Мукачево, град у западној Украјини. У поседу деспота Стефана Лазаревића од 1422/1423. године, након Стефанове смрти 1427. године припао његовом сестрићу и наследнику Ђурђу Бранковићу. Због сукоба са новим угарском краљем Владиславом I Јагелонцем (1440–1445) град је привремено одузет деспоту (1440–1441). Деспот Ђурађ је мункачко властелинство 1444. године дао у залог Јовану Хуњадију, и више није успео да га поврати у своје руке. После смрти Јована Хуњадија град и његово властелинство били су у поседу Хуњадијеве удовице Јелисавете Силађи. Наследивши своју бабу Јелисавету Силађи, Јован Корвин је од 1484. године држао Мункач и Дебрецин. Доказивање права на ове поседе навело је његову удовицу Беатрису да 1506. године тражи препис деспотове повеље Хуњадију из 1450. године.

Литература: D. Csánki, *Magyarország történelmi földrajza a Hunyadiak korában* I, Budapest 1890, 411; G. Györffy, *Az Árpád-kori Magyarország történeti földrajza (=Történeti földrajz)* I, Budapest 1963, 545; *ИСН* II, 250–251, 324–329 (М. Спремић, С. Ћирковић); М. Спремић, *Деспот Ђурађ*, 235–236, 247–248; Р. Engel, *Archontológia* I, 369–370; Ђ. Бубало, *Поседи*, 229–242; А. Крстић, *Документи*, 125–156.

Comitatus de Bereg(h) (Берешка жупанија), 6, 11 ó

: D. Csánki, *Magyarország I*, 409ó428; G. Györffy, *Történeti földrajz I*, 519ó527; P. Engel, *Archontológia I*, 109.

Rivulus Dominarum (Нађбања), 6, 11, 12, 16, 30 ó

(š âö)
Asszonypataka.

1411.

: D. Csánki, *Magyarország I*, 466ó468; P. Engel, *The Realm*, 154ó155, passim; *ИСН II*, 322ó329 (.); . , *Поседу*, 229ó242; . , *Документи*, 125ó156.

Zathmar (Сатмар), 6, 11, 16, 30 ó

1411.

1444.

: D. Csánki, *Magyarország I*, 469; *ИСН II*, 322ó329 (.); P. Engel, *The Realm*, 103, passim; . , *Поседу*, 229ó242; . , *Документи*, 125ó156.

Nemethy (Немети/Немци), 6, 11, 16, 30 ó

1411.

: D. Csánki, *Magyarország I*, 469; *ИСН II*, 322ó329 (.); . , *Поседу*, 229ó242; . , *Документи*, 125ó156.

Zathmariensis comitatus (Сатмарска жупанија), 6, 11, 30 ó

: D. Csánki, *Magyarország I*, 463ó466; *Történelmi atlasz*, Budapest 1961, 12ó13.

Debreczen (Дебрецин), 6, 11, 16, 30 ó

1405.

1411.

Повеља деспота Ђурђа о давању у залог поседа Јовану Хуњадију

Ђурђу 1440–1441. године, дат у залог 1444. године, од када остаје у рукама породице Хуњади. Јован Корвин је од своје бабе Јелисавете Силађи 1484. године наследио и Дебрецин. До 1507. године град и његово властелинство су још увек били у поседу Корвинове удовице Беатрисе Франкопан. Касније је био у поседу Јована Запоље.

Литература: D. Csánki, *Magyarország* I, 595, 597–598; G. Györffy, *Történeti földrajz* I, 609–613; *Историја Мађара*, 79; *ИСН* II, 322–329 (С. Ђирковић); Ђ. Бубало, *Поседи*, 229–242; А. Крстић, *Документи*, 125–156.

Vyhoriensis comitatus (Бихорска жупанија), 6, 11 – жупанија која се протезала од Дебрецина до граница Ердеља.

Литература: D. Csánki, *Magyarország* I, 591–594; G. Györffy, *Történeti földrajz* I, 569–589.

Bezermen (Бесермењ), 12, 16 – сада Хајдубесермењ, град северозападно од Дебрецина. Бесермењ је добио статус опидума (вароши) 1410. године, а наредне године дарован је деспоту Стефану, заједно са Дебрецином и 34 села. Као део дебрецинског властелинства, Бесермењ је потом мењао поседнике на већ описани начин. Бесермењ се у актима о увођењу Хуњадија у посед деспотових властелинстава добијених у залог из 1445. године наводи као *oppidum*. Међутим, у више докумената насталих између 1446–1462. године, Бесермењ је, као и у овој деспотовој повељи из 1450. године, забележен као *possessio*. Касније се поново у изворима наводи као варош.

Литература: D. Csánki, *Magyarország* I, 506–507; *ИСН* II, 322–329 (С. Ђирковић); Ђ. Бубало, *Поседи*, 229–242; А. Крстић, *Документи*, 125–156.

Dada (Дада), 12, 16 – сада насеље Тиса-Дада јужно од Серенча, источно од Мишколца.

Литература: D. Csánki, *Magyarország* I, 515; Ђ. Бубало, *Поседи*, 233, 236–237; А. Крстић, *Документи*, 136.

Comitatus de Zabowch (Саболчка жупанија), 12 – жупанија која се налазила западно од Берешке и Сатмарске, а северно од Бихарске жупаније; њена северозападна међа углавном је ишла горњим током Тисе.

Литература: D. Csánki, *Magyarország* I, 503–506; *Történelmi atlasz*, 12–13.

Важнији појмови и установе

У претходним свескама *Старог српског архива* већ су објашњени појмови и установе: **despotus** (деспот), **dux** (херцег), **ducissa** (херцеговица), **prelatus** (прелат), **banus** (бан), **comes** (кнез, жупан), **magnificus**

dominus (величанствени господин), **cancellarius** (канцелар), **ecclesia** (црква), **castrum** (утврђени град), **oppidum** (опидум, варош), **villa** (село), према *Прегледу*, ССА 10 (2011) XXXV–LXVIII.

Judex curie regis (мађ. **országbíró**, краљев дворски судија), 1 – после палатина највиши званичник у средњовековној Угарској. Именован је од стране краља, у чије име је судио. Његова јурисдикција протезала се на читаву територију Краљевине. Међутим, будући да су на овај положај бирани најмоћнији барони ангажовани у политичким и војним пословима, недовољно писмени и правнички компетентни, суђења су најчешће водили заменик дворског судије и протонотари.

Литература: P. Engel, *The Realm*, 92, passim; idem, *Archontológia* I, 6.

Waywoda Transsilvanus (мађ. **erdélyi vajda**, војвода Трансилваније), 2 – краљев намесник у Трансилванији (Ердељу), који је имао управну, судску и војну власт у овој покрајини. Именован га је краљ, а од 1462. године ова функција најчешће је удружена са положајем „жупана Секеља“.

Литература: P. Engel, *The Realm*, 91–92, passim; idem, *Archontológia* I, 11.

Octava (осмина), 2 – У раду највиших судова у Угарској, којима су на челу стајали палатин, дворски судија и канцелар, учествовали су као њихови помоћници прелати, барони и племићи – assessores jurati. Судови су започињали вишенедељна заседања осмог дана након најзначајнијих празника. У овом случају, то је било у осмини празника Светог арханђела Михаила (29. септембра), дакле 6. октобра 1506. године.

Литература: P. Engel, *The Realm*, 191, 193; V. Mažuranić, *Prinosi za hrvatsko pravno-povjestni rječnik* II, Zagreb 1922, 849.

Festum beati Michaelis archangeli (празник Светог арханђела Михаила), 2 – Католичка црква слави 29. септембра, у спомен на посвету Цркве Светог арханђела Михаила у Риму.

Литература: D. Kniewald, *Rimski misal za privatnu upotrebu*, Zagreb 1942, 719.

Baro (барон), 3, 13 – термин који се од почетка XIII века користи за носиоце двадесетак највиших државних функција у Угарској. Од XV века овај назив почиње да се употребљава и за велможе (магнате) који нису обављали државне функције, тзв. „природне бароне“ (barones naturales), за разлику од „barones ex officio“.

Литература: V. Mažuranić, *Prinosi*, 43–44; P. Engel, *The Realm*, 92, passim.

Повеља деспота Ђурђа о давању у залог поседа Јовану Хуњадију

Magister prothonotarius (магистар протонотар), 3, 33 – високи службеник у централним државним судовима у Угарској (палатина, дворског судије, магистра товарника и канцелара). Школовани правник, налазио се на челу судског персонала сачињеног углавном од нотара, обављао је и судијску функцију, некад заједно са носиоцима високих правосудних звања и њиховим заменицима, а некад и потпуно самостално.

Литература: V. Mažuranić, *Prinosi*, 1179–1182; P. Engel, *The Realm*, 189, 193, 221.

Sedes judiciaria (суд, судница), 3 – Суд дворског судије је од 1260-тих година усталио место заседања у Будиму. Од времена Лајоша I (1342–1382) централни државни судови заседали су на краљевском двору, прво у Вишеграду, а од 1406–1408. године, када је краљ Жигмунд пренео своју престоницу у Будим, у овом граду.

Литература: P. Engel, *The Realm*, 122, 180, 193, 221.

(Co)assessor iuratus (судија, члан судског већа), 3 – судија централних државних суда биран из редова племића. Од 1495. године асесори су у овим судовима добили већину у односу на прелате и бароне.

Литература: P. Engel, *The Realm*, 355.

Festum beati Martini, episcopi et confessoris (празник Светог Мартина, епископа и исповедника), 4, 32 – Католичка црква слави овај празник 11. новембра у част светог Мартина, епископа Тура у Галији (умро око 400. године).

Литература: D. Kniewald, *Rimski misal*, 776.

Comitatus (мађ. vármegye, жупанија), 6, 11, 12 – управно-територијална и политичка јединица у средњовековној Угарској. Првобитно подручје под управом једног утврђеног града, на чијем челу се налазио краљев представник жупан (мађ. ispán, лат. comes). Са слабљењем краљевске власти и јачањем племства у XIII веку стари систем краљевских жупанија пропада, а жупаније постају у великој мери самоуправне организације локалног племства. На територији Угарске су у позном средњем веку постојале 72 жупаније.

Литература: P. Engel, *The Realm*, 40, passim; *Историја Мађара*, 26–27.

Ecclesia Quinqueecclesiensis (Печујска бискупија), 8 – основана у XI веку, у време краља Стефана I Светог (997–1038). Припадала је Острогонској надбискупији, а њена духовна јурисдикција обухватала је

подручје Барање и суседних делова западне Мађарске, затим средњу и источну Славонију и западни део Срема.

Литература: *A Pécsi Egyházmegye története I. A középkor évszázadai (1009–1543)*, ed. T. Fedeles, G. Sarbak, J. Sümegi, Pécs 2009.

Pignus (залог), 5, 18, 19 – имовина, покретна и непокретна, коју дужник даје повериоцу за обезбеђење потраживања. Поверилац треба да врати залог када дужник подмири дуг. У позном средњем веку су угарски краљеви, нарочито Жигмунд и Јагелонци, такође залагали читава властелинства, не само кредиторима, већ и својим официјалима које нису били у стању да исплате.

Литература: *ЛССВ*, 211 (Р. Ћук); V. Mažuranić, *Prinosi*, 1647–1649; P. Engel, *The Realm*, 227–228, 282, 333, 358.

Gubernator (мађ. *kormányzó*, губернатор, намесник), 10, 14, 15, 17, 18, 21, 23, 25, 26, 28 – намесник краљевске власти, регент, који замењује краља у његовом одсуству или услед спречености да обавља владарску дужност. Јован Хуњади је на државном сабору 6. јуна 1446. године изабран за губернатора, због малолетства краља Ладислава V и његовог одсуства из Угарске (налазио се у Бечу). После повратка Ладислава V у земљу 1452. године, Хуњади се морао одрећи овог положаја. Хуњадијев шурак Михаило Силађи прогласио се 1458. године такође за губернатора, у име одсутног и малолетног новог краља, свог сестрића Матије Корвина.

Литература: видети под **Johannes de Hwnyad**.

Urbura (урбура), 12, 14, 16 – владарево регално право, приход од рудника. На име ове дажбине рудари су давали део ископане руде, а потом и топионичари део добијеног метала. У средњовековној Србији урбура је износила од једне десетине до једне осмине ископане руде, односно изливеног метала. У Угарској је на име урбуре узимана једна осмина од сребра, а једна десетина од злата. Приходи од урбуре давани су у закуп.

Литература: *ЛССВ*, 633 (С. Ћирковић); С. Ћирковић – Д. Ковачевић-Којић – Р. Ћук, *Старо српско рударство*, Београд 2002, 90–91, 123; P. Engel, *The Realm*, 63, 156.

Possessio (посед, село), 11, 12, 14, 16 – термин од XIII века означава приватни земљопосед, првенствено насељен сељацима (за разлику од предија – пустара). Будући да сва земља правно припада поседнику, док су насељени земљорадници само њени корисници, у XV веку овај израз постаје практично синоним за село (*villa*). У овој исправи,

Повеља деспота Ђурђа о давању у залог поседа Јовану Хуњадију

као и у многим документима тога доба, реч *possessio* користи се у оба значења, посед и село.

Литература: P. Engel, *The Realm*, 80, 275, 326.

Pertinencia (припадност), 6, 11, 13, 17, 22, 30 – израз који обухвата сву имовину, како обрадиву и необрадиву земљу, тако и све приносе, приходе (од воденица, прелаза преко река, и др.) и дажбине које се убирају унутар тачно одређених граница једног села или властелинства.

Литература: P. Engel, *The Realm*, 326.

Florenus aurus (златник, форинта), 15, 16, 18, 19, 20, 22, 23, 24, 25, 26 – Први је златне флорене у Угарској почео да кује краљ Карло I Роберт (1301–1342), по угледу на фирентинске златнике. Били су тешки 3,56 грама, финоће 23,75 карата, и наредних неколико векова њихова тежина и квалитет остали су скоро непромењени.

Литература: P. Engel, *The Realm*, 156.

Predium (предиј, пустара), 16 – у првој половини XIII века овај термин у Угарској још увек означава непокретно добро у пуној приватној својини, али је у деценијама након монголске најезде 1241–1242. године, услед велике депопулације и масовног бежања сељака са земље, променио значење, и од краја XIII и почетка XIV столећа почео да се користи за напуштене и ненасељене поседе – пустаре, односно селишта.

Литература: P. Engel, *The Realm*, 80–81, 84, 111.

Litere quitanciales (квитанција, разрешница), 24 – писмена оверена потврда да су нека новчана потраживања намирена; признаница, потврда.

Литература: A. Bartal, *Glossarium mediae et infimae latinitatis Regni Hungariae*, Lipsiae 1901, 388.

Festum beati Johannis ante portam latinam (празник Светог Јована пред Латинским вратима), 29 – Католичка црква слави га 6. маја, у спомен на посвету базилике Светог Јована Богослова у Риму, јер је, према предању, у овом граду, пред Латинским вратима, свети Јован мучен по наређењу цара Домицијана.

Литература: D. Kniewald, *Rimski misal*, 567.

Aleksandar Krstić
Institut d'histoire
Belgrade

**CHARTRE DU DESPOTE ĐURAD BRANKOVIĆ RELATIVE AU GAGE
DE BIENS EN HONGRIE A JEAN HUNYADI**

Smederevo, 1450, mai 10

Résumé

Le présent travail propose une édition critique d'une chartre du despote Đura Branković, délivrée le 10 mai 1450 à Smederevo, à la suite d'un accord passé avec le régent de Hongrie, Jean Hunyadi. La tentative de règlement de leurs relations, grevées par un différend de plusieurs années de litige, grâce à l'intercession de prélat et barons hongrois, a eu pour résultat deux chartres de contenu identique. L'une a été délivrée par le palatin hongrois Garai László, et la seconde, jusqu'à présent non publiée, par le despote Đura Branković avec son épouse et ses fils Grgur, Stefan et Lazar. Đura et sa famille reconnaissent au régent Jean Hunyadi et à ses fils Laszlo et Matthias le droit de détenir à titre de gage des biens situés en Hongrie appartenant au despote : la forteresse de Munkács (Mukachevo), les bourgs de Rivulus Dominarum (Nagybánya, Baia Mare), Szatmár (Satu Mare), Németi et Debrecen et les biens Bösörmény (Hajdu-Bösörmény) et Dada (Tisza-Dada), avec les propriétés qui s'y trouvent, tant que ne leur aura pas été honorée une dette de 155 000 ducats. Son recouvrement sera assuré par les revenus annuels de ces biens, estimés à 6 700 ducats, ainsi que par d'éventuels autres versements du despote en faveurs de Hunyadi et de ses fils. La famille de Hunyadi est tenue de restituer aux Branković les propriétés mentionnés après le recouvrement de la dette en question. Cet accord a été rapidement dénoncé, de sorte que l'année suivante (1451) a été conclu un autre accord entre les deux familles. Les Branković n'ont jamais réussi à recouvrer les biens mis en gages.

Mots-clés : Đura Branković, Jean Hunyadi, Munkács (Mukachevo), Szatmár (Satu Mare), Németi, Rivulus Dominarum (Nagybánya, Baia Mare), Debrecen, Bösörmény (Hajdúbösörmény), Dada (Tisza-Dada), gages.